

Časopis pro pěstování matematiky

Quido Vetter

Devadesát let Jednoty čsl. matematiků a fysiků

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 77 (1952), No. 2, 175--183

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117028>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1952

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

DEVADESÁT LET JEDNOTY ČSL. MATEMATIKŮ A FYSIKŮ

Dr QUIDO VETTER, Praha.
(Došlo 26. února 1952.)

06.055.6
51
53

„Dne 8. března 1862 potvrdilo c. k. místodržitelství v Praze stanovy „Spolku pro volné přednášky z matematiky a fyziky“..., jehož účelem dle těchto stanov bylo „vycvičení se v přednášení a podporování vědecké snahy v oboru matematiky a fyziky“. Těmito slovy počíná prof. Dr VÁCLAV POSEJPAL svůj „*Dějepis Jednoty českých matematiků*“, napsaný k padesátiletému výročí jejího založení. A dokresluje obraz půlstoletého vývoje slovy: „Z malého studentského spolku vznikl spolek mužů zralých, nadějnými studenty obklopených. Slavný a rychlý byl jeho vzrůst, rychlejší snad, než jeho přirozené základy to dovolovaly. Přišly těžké doby, vývoj na čas se zastavil, ba šel i zpět. Avšak jen na čas, aby znovu začal na základech pevnějších, přirozených... Všecky křivky, jež charakterisují činnost a sílu Jednoty, mají rozhodný a příkrý směr vzhůru... Její význam kulturní a národní jest pak vůbec nedocenitelný.“

A na této cestě rozvoje a růstu setrvala Jednota i v dalším čtyřicetiletí, soustřeďujíc ve svém členstvu veškerou obec českých matematiků a fyziků a vychovávajíc nadějný dorost, již na gymnasiích a reálkách. Jednota měla to velké štěstí, že byli nejen v jejích řadách vynikající čeští vědci, nýbrž že na jejích vedoucích místech stáli i skvělí a obětaví hospodáři, kteří ji rozmyslně převedli přes nebezpečná úskalí finančních krizí a vybudovali z ní nejlépe hospodářsky podepřený vědecký spolek s četným sborem jednatelů na školách, s velkou činností publikační, vědeckou i popularisační, s velkou knihovnou, vlastním knihkupectvím a nakladatelstvím ve vlastní budově a s vlastní tiskárnou.

Jak již z uvedených slov Posejpalových vidíme, vznikla Jednota ze spolku několika nadšených studentů, vedených touhou po sebevzdělání a výškolení k učitelskému povolání. Počátek let šedesátých je u nás dobou zakládání důležitých národních kulturních organizací. R. 1861 založen byl Ludevítem Lukesem „Hlahol pražský“, r. 1862 dr Miroslavem Tyršem a Jindřichem Fügnerem „Sokol“, 6. června po úporném jednání byl císařem schválen „Spolek českých lékařů“. Tento rozmach byl umožněn politickými poměry. V srpnu 1859 padl absolutistický Bach, jeho nástupce, hrabě Goluchowski byl v prosinci 1860 vystřídán centralistou

Schmerlingem, který již nemohl potlačit rostoucí uvědomění slovanské. Vídeňský parlament byl zmitán bojem federalistů s centralisty a utlačovatelský byrokratický aparát se zakolísal. I na universitě zavál po bouřlivém roce osmačtyřicátém jiný vítr. R. 1851 ohlásili tam české přednášky V. V. Tomek, J. Er. Vocel, Prav. Koubek, Fr. Lad. Čelakovský a Václ. Hanka. Avšak matematika a fyzika se stále přednášely německy. Tyto stolice byly kol r. 1860 obsazeny Němci Fil. Kulikem, Vil. Matzkou a Vikt. Pierrem.

Zatím co se Spolek čes. lékařů připravoval na schůzích hotových lékařů u prof. J. E. Purkyněho (viz O. Matoušek v Čas. lékařů čes., 1951, str. 1480 nn.), scházeli se dvakrát týdně čtyři vědyčtí studenti, GABRIEL BLAŽEK, později prof. čes. techniky, GUST. MÜLLER, později prof. na pedagogiu v Praze, HUGO PAVLÍK, později prof. pedagogia v Opavě, a JOS. RICHTER, později prof. německé reálky v Karlíně, v bytě jednoho z nich, přednášeli o vědeckých látkách podle různých spisů, kritisovali formu těchto přednášek a řešili složité úlohy. Tento kroužek se sice rozpadl, ale jeho zkušenosti byly podnětem, že GABRIEL BLAŽEK, JOS. LAUN, později supl. prof. v Chorvatsku, pak právník a nakonec statkář u Prahy, JOS. VAŇAUS, později prof. gymnasia v Jičíně, a JOS. FINGER, později prof. mechaniky na universitě vídeňské, zažádali o schválení stanov „*Spolku pro volné přednáškový z matematiky a fyziky*“. Vědeckou úroveň spolku snažili se zajistit ustanovením, že členem se mohl stát jen ten, kdo se prokázal samostatnou prací aneb řešením jemu přikázaného úkolu. Spolek dosáhl za vydatné podpory tehdejších děkanů filoz. fakulty, prof. Matzky a Pierrea, poměrně rychlého schválení stanov a byl podle tehdejších platných předpisů pod dohledem odpovědných universitních úřadů. Do vínku dostal spolek darem od prof. Kulika část jeho knihovny a po jeho smrti od jeho rodiny i zbytek. Spolek byl prvním matematickým spolkem v Rakousku a Vídeň se zmožila na podobný spolek až po příchodu prof. EM. WEYRA r. 1875.

Spolek byl spolkem akademickým, t. j. omezený na immatrikulované studenty, což způsobilo rychlou výměnu členstva, a byl utrakvistický. Jeho prvním předsedou byl Němec, nedávno promováný Dr. ANT. KAR. GRÜNWARD, později prof. německé techniky v Praze. Ale Němci brzy ochabovali, sám předseda zanedbával schůze. Zato Češi projevíli velkou čilost. Brzy po založení přednášel česky JOS. LOŠTÁK, po Grünwaldovi v letech 1863—65 předseda, později zem. šk. inspektor na Moravě a JOS. SLAVÍK, později také zem. šk. inspektor na Moravě. Spolek žádal dokonce r. 1863 po smrti Kulikovy profesorský sbor, aby uprázdněná stolice matematiky byla obsazena silou, která by přednášela česky. Ovšem marně. Již ve šk. r. 1863-64 přednášelo se ve Spolku téměř výhradně česky a jednalo se a protokoly se zapisovaly jen česky. Aby se knihovna mohla rozšiřovat, hledal Spolek příznivce mimo studenty a našel je mezi vynikajícími Čechy zvláště v profesorech techniky F. J. STUDNÍČKOVÍ a GUST.

SKŘIVANOVÍ, v MUDr. ED. GRÉGOVI, v redaktoru MUDr. FIL. ST. KODYMOVI, v univ. prof. Dr. JOS. DASTICHOVI, v prof. VÁCL. JANDEČKOVI, pozdějším zem. škol. inspektorovi a v jiných.

Odchodem předsedy Lošťáka nastává zase doba úpadku. Teprve nová vlna čilých nadaných studentů ve šk. r. 1867—68 vzbudí ve Spolku nový vzestup. Vědeckou úroveň pozvedají zvláště AUG. SEYDLER a MÍRUMIL NEUMANN, předseda Spolku v letech 1868—72, kdežto administrativy se ujal skvělý organisátor FR. HOUDEK. R. 1869 zvláště příčiněním Houdkovým vypracovány nové stanovy. „Spolek pro pořádání přednášek“ byl proměněn v „Jednotu českých matematiků“ a r. 1912 překřtěn na „Jednotu českých matematiků a fysiků“. Jednota nebyla již pouhým spolkem studentským s rychle se měnícím členstvem, ale sdružením všech českých matematiků a fysiků, které pořádá podle stanov nejen přednášky, ale může rozvinout i činnost publikační. Tím otevřeny spolkové dveře nejen studentům techniky, nýbrž i bývalým členům, profesorům gymnasií a reálků a všem, kdo se zajímají o vědy matematické a fysikální.

Tuto reorganisaci zase umožnily politické poměry. V říjnu 1868 byl nad Prahou a okresy Smíchovským a Karlínským vyhlášen výmínečný stav a veřejný život úpěl pod rukou hrubého vojáka, pražského místodržitele Al. barona Kollera. Neschopné ministerstvo knížete Karla Vil. Auersperka padlo po půlleté vládě v červnu 1868. Teprve v dubnu 1869 se podařilo sestavit novou vládu Eduarda hraběte Taaffeho, který ihned zrušil výmínečný stav v Praze a zmírnil útisk Čechů. To umožnilo nový rozmach českého kulturního života. Jeho projevem velkého významu bylo rozdělení techniky na českou a německou počínaje šk. rokem 1869—70. Došlo k němu na nátlak Němců, kteří se báli úplného počestění celé techniky. To vše způsobilo velký rozkvět naší Jednoty.

Čilý jednatel Houdek se obrátil na rozvíjející se český průmysl, na obecní samosprávy, na vznikající české peněžní ústavy a vynikající české jednotlivce a našel všude porozumění. V krátké době spolek, mající při svém počátku hrstku studentských členů, měl jich ve šk. r. 1867 již 100, ve šk. r. 1873—74 skoro 600. Ihned po své reorganisaci zvolila si Jednota protektorem svého velkého příznivce prof. STUDNIČKU. Tento navrhl, aby Jednota zahájila zamýšlenou publikační činnost každoročně vydávanou „Zprávou Jednoty českých matematiků“, která se po 3. ročníku proměnila r. 1872 v „Časopis pro pěstování matematiky a fysiky“. Studnička se zaručil, že nahradí veškerou ztrátu, kterou by snad utrpěla Jednota, velmi opatrně a zodpovědně vedená svými mladičkými činovníky (nejstaršímu Neumannovi bylo 26 let). Tak byl založen první matematický a fysikální časopis v říši Rakousko-Uherské. Vídeň zase počala vydávat teprve působením Čecha EMILA WEYRA r. 1890 své „Monatshefte f. Math. u. Phys.“, a to ještě za podpory ministerstva vyučování, kdežto Jednota byla odkázána na sebe samu.

Časopis dosáhl svého 75. ročníku r. 1951, kdy byl rozdělen na „Časopis pro pěstování matematiky“, redigovaný Ústředním ústavem matematickým a na obdobný časopis fyzikální. Redaktory Časopisu byli prof. F. J. STUDNIČKA (1872—81), prof. čes. techniky ED. WEYR (1881—82), prof. AUG. PÁNEK (1882—1904). R. 1904 byla redakce rozdělena na redakci částí matematické a redakci částí fyzikální. Matematickou část vedli univ. prof. K. PETR (1904—21) a univ. prof. B. BYDŽOVSKÝ (1921 až 1922), fyzikální univ. prof. B. KUČERA. Od r. 1922 rediguje obě části univ. prof. B. Bydžovský s redakční radou. R. 1931 se zase redakce rozdělila. Matematickou část redigují B. Bydžovský (1931—35) a univ. prof. V. JARNÍK (1935—50), fyzikální univ. prof. AUG. ŽÁČEK (1931—35), univ. prof. FR. ZÁVIŠKA (1935—38) a prof. čes. vys. učení technického M. A. VALOUCH (1938—50). Pro středoškolské studenty byla vydávána od r. 1892 „Příloha k Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky“, která se r. 1922 proměnila v „Rozhledy matematicko-přírodovědecké“, vedené několika středoškolskými profesory. Od r. 1926 je připojena k Časopisu „Příloha didakticko-metodická“, řízená prof. JAR. FRIDRICHEM. Později do této Přílohy jsou soustředěny i články historické a životopisné, recenze a zprávy a její redakce vplynula do redakčních rad hlavních částí. Mimo to vydala Jednota 8 ročníků „Aktuárských věd“, jakož i časopisy jiných oborů.

Vraťme se však k životu Jednoty r. 1870. Na popud prof. HROMÁDKY z Klatov svolán na 5. a 6. srpna 1870 do Prahy sjezd českých fyziků za předsednictví Studničkova, jehož hlavním úkolem bylo sjednocení českého fyzikálního názvosloví. Na sjezdu zvolena za tím účelem komise. Výsledky její práce sice nebyly publikovány, vešly však do učebnic a tak se uplatnily. Na sjezdu byla zvolena ještě druhá komise, již uloženo postarati se o český překlad EUKLEIDOVÝCH „Základů“. Ačkoli tato komise pilně pracovala, nezmohla svůj těžký úkol. „Základy“ vyšly nákladem Jednoty až r. 1907 v překladu prof. SERVÍTA. Třetí důležitý čin sjezdu byla výzva, aby se Jednota postarala o svolání všech českých matematiků, fyziků, přírodopytčů a chemiků. K tomuto sjezdu došlo 28. a 29. května 1871 za předsednictví univ. prof. J. KREJČÍHO. Se sjezdem byla spojena výstava fyzikálních přístrojů, kterou uspořádal předseda Jednoty Dr. Mírúmil Neumann, asistent prof. ARNOŠTA MACHA, velkého příznivce Jednoty. Dr. Neumann se r. 1871 habilitoval pro experimentální fyziku a založil mechanickou dílnu, brzo rozšířenou v továrnu fyzikálních přístrojů. Po předčasném smrti Neumannově r. 1873 převzali továrnu jednatel Jednoty Houdek a jeho věrný spolupracovník HERVERT.

Jednota rozvíjí i popularizační činnost, pořádajíc veřejné přednášky přírodovědné hlavně universitních profesorů a po venkově cykly přednášek středoškolských profesorů. Výtěžek těchto přednášek byl věnován nově zřízenému fondu publikačnímu. Činnost publikační ležela činitelům Jednoty zvláště na srdci. Universita byla stále nedostupnou německou

baštou. Technika byla sice od r. 1864 utrakvistickou a od r. 1869 rozdělena na českou a německou, to však hladu po česky hláсанé vědě nestačilo. *Král. společnost nauk* také vydávala matematická a fyzikální pojednání německy, ač Palacký již r. 1833 navrhl takovou změnu stanov, aby spisy k uveřejnění předkládané mohly být sepsány jazykem českým. Přes to však teprve r. 1842 tam vyšlo JUNGMANNOVO „*Navedení hvězdářsko-lékařské*“, r. 1862 ŠIMERKOVY „*Přispěvky k neurčité analytice*“ a r. 1870 BLAŽKOVY pojednání „*O osách souměrnosti*“ a teprve od r. 1881 jsou česká matematická a fyzikální pojednání častější. Těmito poměry si vysvětlíme, jaký velký význam pro českou vědu měla publikační činnost Jednoty a proč přeměna Zpráv v Časopis byla spojena s oslavou 10letého trvání Jednoty. Na této schůzi byly předneseny dvě vědecké přednášky, fyzikální proslovil posluchač filosofie ČENĚK STROUHAL, matematickou posluchač techniky EMANUEL ČUBR, později profesor vídeňské techniky, který na rozdíl od Emila Weyra, hlásícího se i na vídeňské universitě vždy k českému národu, vplynul jako Czuber do německého moře a nerad slyšel, že je synem malého českého krejčího z Lázeňské ulice v Praze.

Když byl r. 1872 Dr Neumann churavostí přinucen vzdáti se předsednictví Jednoty, měla tato velké štěstí, že mohla ve své čelo postavit 24letého muže se zvučným vědeckým jménem, s přátelskými vztahy k vynikajícím matematikům zahraničním, ušlechtilé a milé povahy, nedávno jmenovaného mimořádného profesora české techniky Dr EMILA WEYRA. Jeho přičiněním vyšinula se Jednota na vědecký spolek světového jména, který si vyměňoval publikace s četnými společnostmi a časopisy ruskými, polskými, jihoslovanskými, anglickými, francouzskými, italskými, holandskými a německými. Cizí časopisy žádaly Jednotu o referáty o jejich publikacích, ba prof. Jules Hoüel z university v Bordeaux si vyžádal českou mluvnici a slovník, aby mohl Časopis číst v originále a sám o něm referoval v „*Bulletin des Sciences Mathématiques*“, jehož byl spoluzakladatelem. Vědecký život v Jednotě je velmi rušný. Na četných přednáškových schůzích s velkou návštěvou se živě diskutuje a tak se vychovává dorost, z něhož vyšli skvělí vysokoškolští učitelé naší starší generace. Jednota pořádá veřejné přednášky v Praze a po venkově. Z jejího popudu se oslavuje 400leté jubileum narození Koperníkova nejen v Praze a 150 místech v zemích českých, nýbrž i Čechy usedlými ve Vídni, v Pešti a ve Lvově. Tyto slavnosti jsou vždy velkou společenskou událostí. Při knihovně Jednoty se zakládá sbírka českých matematických a fyzikálních spisů pod jménem „*Sbírka Koperníkova*“. Vedle Časopisu počal vycházeti „*Věstník Jednoty českých matematiků*“ a bylo vydáno několik spisů původních i přeložených. Od r. 1873 počínaje vydává Jednota také středoškolské učebnice, zaručující tak jejich vědeckou úroveň.

Avšak tento velkolepý rozvoj měl i svou stinnou hospodářskou stránku. Přes velkou obětavost členů, kteří konali nejen všechny práce admi-

nistrativní bezplatně, ale nedostávali ani za příspěvky do Časopisu honoráře, bylo hospodářství Jednoty pasivní. Bylo nutno Jednotu přebudovat. Předsedou zvolen prof. STUDNIČKA, prof. EMILU WEYROVI svěřena nová funkce doživotního stálého tajemníka a HOUDEK jmenován ředitelem Jednoty. Od té doby tento nově zavedený činovník se stal hlavním činitelem Jednoty. Vedle Časopisu založen „*Archiv matematiky a fysiky*“, v němž byly připuštěny všechny moderní řeči a jejímž redaktorem byl Emil Weyr. Vyšly dva ročníky Archivu. Skvělými příspěvky francouzskými, italskými a německými přispěl do něho sám Weyr, mimo to opatřil příspěvky vynikajících vědců zahraničních, takže se Archiv rázem vyšinul mezi přední světové odborné časopisy. Dosavadní Časopis se omezil na elementární matematiku a fysiku, články historické a pedagogické, aby se tak stal srozumitelným širokým vrstvám čtenářským a hlavně středoškolským studentům. Aby pak tito byli získáni, zorganizována síť jednatelů, zastupujících Jednotu na každé střední škole. Tito skromní neznámí pracovníci mají velkou zásluhu nejen o velkolepý rozvoj Jednoty, nýbrž i o výchovu vědeckého dorostu. Probíráme-li řešitele úloh v Časopise a v pozdější Příloze, kterou jsme prostřednictvím svých učitelů-jednatelů odbírali, najdeme tam snad všechny pozdější vysokoškolské učitele a vědecké pracovníky.

Na podzim 1875 ztrácí Jednota dva vynikající vědecké pracovníky. Stálý tajemník, 27letý Emil Weyr byl povolán za řádného profesora na universitu vídeňskou a 25letý asistent hvězdárny Čeněk Strouhal odchází za dalším studiem do Würzburgu. Nástupcem Weyrovým v úřadě stálého tajemníka se stává jeho 23letý bratr Dr. EDUARD WEYR, který byl rok na to jmenován mimořádným profesorem české techniky. Z počátku šlo vše dále v zavedených kolejích, zvláště činnost publikační. Avšak brzy dochází dech Jednotě, jež přepjala své síly a přecenila schopnost českého vědeckého trhu. Vydávané publikace zůstávají ležet ve skladě a nedoplatky se nescházejí. Studnička, příliš zaměstnán svou vědeckou prací a Houdek svou továrnou, skládají své funkce. Předsedou zvolen ředitel malostranské střední školy MARTIN POKORNÝ a ředitelem Dr. AUG. SEYDLER a po roce prof. českého reál. gymnasia J. SOBIČKA, pozdější zem. šk. inspektor. Již r. 1875 bylo nutno zastavit Věstník, r. 1878 Archiv a Časopis vrácen původnímu účelu, totiž publikaci všech vědeckých českých pojednání našich oborů. To mělo nepříznivý vliv na jeho oblibu mezi středoškolským studentstvem. Činnost členstva ochabovala. I články pro Časopis se těžko sháněly, takže bylo nutno je honorovat. Tím vzrůstala peněžní tíseň Jednoty, jejíž hotovost klesla v r. 1882 na pouhých 1052 zlaté. Počet členů stále klesal, až byl v r. 1885 jen málo přes 400. A co nejhoršího, nejvíce ubylo studentů. Úsilovné a obětavé práci Sobičkově se podařilo za jeho 5leté činnosti spořádat sklad a poříditi hlavní katalog knihovny. R. 1882, kdy ministerstvo Hohenwartovo se snažilo získat Čechy, byla docílena státní podpora 100 zl. na Časopis. Profesorský

sbor české filosofické fakulty právě rozdělené university poskytl Jednotě místnost pro knihovnu.

R. 1884 vystřídal Sobičku v úřadě ředitelském VACL. ŘEHOŘOVSKÝ, který po 13 let nezištně věnoval dobru Jednoty veškeré své síly. Jeho úsilovná obětavá práce zinventovala sklad, za něho byl vydán tištěný katalog knihovny. Pokladní hotovost stoupla do r. 1896 na 10 000 zl. Knihovna stále vzrůstala. Počet členů stále rostl, až r. 1910 překročil číslici 1000. Časopis se věnoval více šíření vědeckých poznatků a informací o pokroku věd mezi středoškolským profesorstvem, vysokoškolským studentstvem a širšími vrstvami zájemců. Působení Řehořovského postavilo Jednotu na pevný hospodářský základ. Na této cestě pokračovali jeho nástupci, kteří rovněž věnovali Jednotě všechny své síly a přivedli ji rozsaňným hospodařením k nevídanému rozmachu. Po jednorozhodném ředitelování prof. JOS. POUŘA to bylo 7leté úřadování Dr. JAK. ČEČKY a 10leté prof. STANISLAVA PETŘÍRY, jež připravilo půdu, na které se mohla rozvinout skvělá organizační a hospodářská činnost dnešního ředitele prof. Dr. MILOSLAVA VALOUCHA, zvoleného r. 1914. Rozmach Jednoty v této poslední době dosvědčuje počet členstva, který v r. 1949 byl 1762, a stav jejího jmění r. 1947 a to jmění základního Kčs 550 000 a výdejného Kčs 3 224 799. Tento velký rozkvět byl ovšem umožněn jen tím, že činnost ředitelů byla podporována plným porozuměním výboru Jednoty, v němž zasedali zástupci všech vrstev členstva od studentů až po vysokoškolské profesory a v jehož čele stáli vynikající předsedové. Byli jimi MARTIN POKORNÝ (1877—1900), prof. ČENĚK STROUHAL (1900—22), univ. prof. K. PETR (1922—24), univ. prof. FR. NUŠL (1924—30), univ. prof. B. BYDŽOVSKÝ (1930—33 a od r. 1945), zem. šk. insp. LAD. ČERVENKA (1933—36), prof. čes. vys. učení technického FR. NACHTAL (1936—39), univ. prof. MIL. KÖSSLER (1939—42) a univ. prof. FR. ZÁVIŠKA (1942—45) a univ. prof. B. BYDŽOVSKÝ.

Stále sílí hospodářský český život a s tím související kulturní rozmach podepřel i politický vliv českého národa, takže jeho rozvoj nepodléhal do té míry přízni či nepřizni vídeňských vlád jako dříve. Jednota se rozvíjela a mohutněla. Na podporu ředitelovu byla zřízena kancelář s placeným úřednictvím a i knihovníkům dány placené pomocné síly. Předseda Jednoty prof. Strouhal poskytl její knihovně krásné místnosti v novém, jím vybudovaném fyzikálním ústavě. V Brně byla založena česká technika, kam byl r. 1900 povolán Řehořovský za profesora obecné mechaniky. Stává se tam osou nově založeného *odboru* Jednoty s vlastní knihovnou. R. 1946 založen *odbor* v Bratislavě.

Jednota se účastnila všech projevů českého života kulturního a národného, zvláště ovšem se zřetelem k našim oborům. R. 1928 organizovala v rámci sjezdu čl. přírodopysků a lékařů 2. *sjezd českých matematiků a fyziků*, r. 1934 *druhý sjezd slovanských matematiků* a r. 1949 s *Matematickým ústavem při České akademii věd a umění* a s *Polským towarzystwem*

matematycznym 3. sjezd českých matematiků spojený se *7. sjezdem matematiků polských*, vesměs v Praze. I mezinárodního vědeckého života se Jednota horlivě účastnila, jsouc jednak od r. 1920 členem Mezinárodní matematické unie, jednak vysílajíc své delegáty na různé sjezdy mezinárodní i národní svých oborů. Svou pietu k vynikajícím vědcům domácím i cizím osvědčila Jednota jak pořádáním jubilejních oslav, tak svou účastí na nich, zvláště pak tím, že buď sama, nebo s jinými korporacemi, postavila náhrobky matematikovi P. VÁCL. ŠIMERKOVÍ a prof. ED. WEYROVI, postarala se o obnovu pomníku STANISLAVA VYDRY a o umístění pamětních desek na rodných domech profesorů Č. STROUHALA a FR. KOLÁČKA.

Hlavní těžiško činnosti Jednoty je ovšem její péče o rozvoj a podporu jak bádání, tak vyučování matematického a fyzikálního. Jednota pořádala nesčetné odborné přednášky jak na svých schůzích, k nimž zvala odborníky nejen domácí, nýbrž i vědce zahraniční, tak veřejné v Praze i na venkově. Zvláštní péči věnovala Jednota otázkám školským, které propracovala v četných komisích, jejichž výsledky a návrhy předkládala příslušným úřadům. Velkého dosahu byla zejména její činnost při reformě školství, kterou zahájila již r. 1917 se zřetelem na budoucí samostatný československý stát a kterou se postavila v čelo celého našeho reformního hnutí. Otázkami školskými, organizačními a methodickými zabývali se členové Jednoty ve zvláštních dvou komisích i za druhé světové války a připravovali se na nové úkoly školy jednotné a nových vysokých škol.

Pokrokové snahy Jednoty a jejího výboru dokumentují také provolání přijaté v dubnu 1945, ještě za okupace, které bylo otištěno v prvním poválečném čísle Časopisu, a v němž se členstvo hlásí k spolupráci na výstavbě nového Československa osvobozeného Rudou armádou.

Již od r. 1873 vydává Jednota středoškolské učebnice. Důležitým a pro české školství blahodárným podnikem bylo vydání jednotného a na moderních didaktických a vědeckých názorech založeného souboru učebnic matematiky, deskriptivní geometrie, fyziky a chemie pro všechny střední školy podle učebních osnov z r. 1908—9. Tento soubor lze směle postavit po bok nejlepším podobným souborům zahraničním. Na vysoké vědecké úrovni stojí velká sbírka „*Sborník Jednoty českých matematiků a fyziků*“ vykazující do r. 1937 20 čísel. Sbírkou vysokoškolských učebnic je „*Knihovna spisů matematických a fyzikálních*“, kterých vyšlo do r. 1950 24 čísel. Zásluhu o rozšíření matematického a fyzikálního vzdělání má sbírka „*Kruh*“, která zpracovává vědecké aktuality, budící širší zájem, a jednotlivé kapitoly elementární matematiky a fyziky a která dospěla k 16. svazku. Na vzdělání ze škol III. stupně navazuje sbírka malých monografií „*Cesta k vědění*“, která dosáhla již 57 čísel. K ještě širšímu čtenářstvu se obrací nová sbírka „*Brána k vědění*“, budující na vědomostech získaných na školách II. stupně. Vyšlo již 19 svazeků. Mimo tyto sbírky vydala Jednota ještě mnoho spisů jednotlivých z našich oborů.

Jednota již dávno vydávala knihy svým nákladem a rozprodávala je. R. 1919 získala koncesi knihtiskárenskou, nakladatelskou a knihkupeckou. Jednota proto převzala Štorkánovu tiskárnu na Žižkově a vypravila ji tak, aby mohla tisknout knihy našich oborů. R. 1933 se knihtiskárna Jednoty spojila s tiskárnou Svazu horních a hutních inženýrů pod firmou „Prometheus“ v Libni. R. 1920 uvedeno v činnost knihkupectví Jednoty. R. 1926 koupila Jednota dům v Hopfenštokové ulici v Praze II a přenesla tam po přestavbě nejen své kanceláře, nýbrž i svou tiskárnu, kdežto knihovna byla přestěhována do nového Matematického ústavu universitního. Dům v Hopfenštokové ulici vyměněn r. 1931 za dům v ulici Žitné, kde umístěno knihkupectví a knihovna a v Matematickém ústavě zůstala jen čítárna časopisů. V r. 1936 vystavěla Jednota ve svém domě nádvoří budovu, kam se přestěhovaly kanceláře, knihovna i nakladatelství. Otázku fyzikálních přístrojů pro školu rozřešila Jednota tak, že vytvořila při knihkupectví oddělení pro opatřování učebních pomůcek, které se r. 1931 spojilo s firmou Fr. Kment, vyrábějící fyzikální přístroje a financovala ji. R. 1935 založila Jednota zvláštní společnost „Fysma“, která celou firmu Kmentovu převzala.

Přeorganování veškerého našeho života politického, hospodářského a kulturního po únoru r. 1948 musilo způsobit i změny v Jednotě. R. 1948 byla tiskárna „Prometheus“ podle nových zákonů znárodněna. Také knihkupectví stalo se součástí celonárodního podniku. Nakladatelství Jednoty přešlo v Přírodovědecké nakladatelství a toto se přejmenovalo na Přírodovědecké vydavatelství. Na mimořádné valné schůzi Jednoty dne 11. dubna 1951 usneseno, aby a) dům Jednoty byl věnován státu pro účely vědy a to pro zřizovanou Československou akademii věd, její ústavy a zařízení, ale tak, aby i další činnost Jednoty byla zabezpečena; b) aby knihovna Jednoty byla věnována státu pro účely Ústředního ústavu matematického, o němž předpokládáme, že bude součástí Československé akademie věd, s podmínkou, že zůstane i nadále přístupna členům Jednoty.

Z tohoto stručného a neúplného přehledu blahodárné devadesátileté činnosti Jednoty českých matematiků a fyziků vidíme velkou životnost Jednoty, jejího členstva a ušlechtilých vůdčích myšlenek je ovládajících. To je nám zárukou, že Jednota bude i v nových poměrech rozvíjeti svou činnost k rozkvětu české vědy a ke zdaru českého národa.